

PROJECTE COL-LABORATIU EN L'ÀMBIT DE LA SORDESA I LES LLENGÜES DE SIGNES¹

Maria Josep Jarque
Universitat de Barcelona
mj.jarque@ub.edu

Mar Garachana
Universitat de Barcelona
margarachana@ub.edu

Resum

El treball que presentem descriu l'experiència de treball col·laboratiu en l'àmbit de la sordesa i les llengües de signes en l'assignatura *Lingüística de les llengües de signes. Aplicació a la llengua de signes catalana I*, del màster *Comunitat Sorda, educació i llengua de signes*, impartit en la Facultat de Formació del Professorat de la Universitat de Barcelona.

El projecte consisteix en l'elaboració d'entrades d'un diccionari de termes lingüístics sobre l'àmbit de les llengües de signes. Descrivim les característiques del projecte i les eines tecnològiques per al treball col·laboratiu emprades al llarg del procés.

Introducció

L'espai europeu d'ensenyament superior atorga una especial importància a la competència transversal *Treball col·laboratiu* amb l'objectiu de promoure un aprenentatge autònom. El treball col·laboratiu és definit com "la sinergia que es duu a terme entre individus o grups d'individus que, mitjançant una dinàmica de treball adequada, assoleixen millor uns objectius determinats, que possiblement no haurien assolit per separat, o bé que ho fan optimitzant més els propis recursos".

El projecte de treball col·laboratiu que presentem s'ha dut a terme en l'assignatura de *Lingüística de les llengües de signes. Aplicació a la llengua de signes catalana I* del màster *Comunitat Sorda, Educació i Llengües de Signes*, impartit en la Facultat de Formació del Professorat de la Universitat de Barcelona. Aquest màster oficial, que es va posar en marxa el curs 2006-2007, té un caràcter professionalitzador i de recerca. Forma professionals de la interpretació en llengua de signes catalana (LSC) i complementa la formació d'altres perfils professionals que desenvolupen la seva tasca en l'àmbit de la Comunitat Sorda (psicòlegs, mestres, professors, pedagogs, educadors, treballadors socials, intèrprets de llengües orals, etc.).

L'experiència s'inscriu en un projecte d'innovació docent subvencionat pel *Programa de Millora i Innovació Docent* de la Universitat de Barcelona i es desenvolupa en el si del grup d'innovació docent consolidat INDOSINPRAG. Aquest projecte marc consisteix en l'elaboració d'un diccionari de termes lingüístics en línia, que presentarà les característiques següents:

- Redactat per especialistes en la matèria, amb el consegüent rigor explicatiu.
- Participació de l'alumnat, en diferents fases del projecte.
- Adreçat, fonamentalment, als estudiants.

¹Aquest treball s'emmarca en el grup d'innovació docent reconegut INDOSINPRAG, codi 2009 GID-UB/16 i s'ha beneficiat del Programa de Millora i Innovació Docent de la Universitat de Barcelona (codi 2010 PID-UB/22). La primera autora forma part del grup de recerca reconegut i finançat APRELS (SGR2009-830) i ha rebut el suport d'ARCE (*Agrupació de Recerca en Ciències de l'Educació*) de la Universitat de Barcelona.

- Amb explicacions clares i entenedores de tot un ventall de termes lingüístics.
- Amb bibliografia actualitzada.
- Multilingüe: les llengües de redacció i consulta són el català, castellà i anglès.
- En línia i obert a la comunitat universitària.
- De construcció progressiva.

En l'assignatura *Lingüística de les llengües de signes. Aplicació a la llengua de signes catalana I*, hem contribuït al desenvolupament del diccionari de termes lingüístics a partir d'un projecte d'assignatura de tipus col·laboratiu que estigués integrat per diferents activitats i que el producte final fos un conjunt d'entrades sobre diferents llengües de signes.

Els objectius que vertebraven l'experiència que presentem són els següents:

- Dissenyar activitats significatives per a l'alumnat que contribueixin al desenvolupament de competències transversals i constitueixin fases reals en la construcció del diccionari de termes lingüístics.
- Definir les activitats d'ensenyament-aprenentatge en base a les competències que es treballaran, els procediments de realització i els resultats d'aprenentatge i la seva avaluació mitjançant rúbriques.
- Emprar eines tecnològiques per al treball col·laboratiu (wikis, plataforma virtual, Google docs, etc.).

El treball col·laboratiu en la formació universitària per competències

La formació universitària per competències suposa enfocar els processos d'ensenyament-aprenentatge atorgant prioritat als aspectes següents (Rué, 2008):

- El referent de la formació és l'aportació del coneixement desenvolupat al creixement i a la innovació.
- El focus de formació són els estudiants, les seves competències i el desenvolupament de les seves funcionalitats personals.
- Una perspectiva socioconstructivista de l'aprenentatge on s'atorga importància a la dimensions emocional, social i cognitiva.
- Els contextos formatius no són només les aules, sinó els contextos socials i professionals.
- El coneixement integra teoria i acció en un context on es considera la diversitat de punts de vista.
- L'èxit acadèmic genera modalitats complexes del saber i la capacitat de transferència.
- L'avaluació és criterial, en relació amb els desenvolupaments assolits, de procés i sumativa final.
- L'orientació de la formació s'estableix d'acord amb les intencionalitats i habilitats docents dels que la proposen.
- La funció central exigida a l'estudiant és el sentit de la pròpia responsabilitat, la cooperació, la reflexivitat i l'autoavaluació.

En aquest enfocament, el *treball col·laboratiu* constitueix una de les competències transversals fonamentals. Existeix una llarga tradició de recerca sobre els trets que caracteritzen el treball cooperatiu en oposició al treball en grup. A continuació, reproduïm la síntesi que inclouen Echazarreta *et al.* (2009):

- Es basa en una forta relació d'interdependència positiva dels diferents membres que el conformen, de manera que la meta final concerneix a tots els membres.
- Cada membre del grup té una clara responsabilitat individual en l'assoliment de la meta final.
- La formació dels grups és heterogènia en les habilitats i característiques dels seus membres, en oposició a l'aprenentatge tradicional de grups, on aquests són més homogenis.
- Tots els membres tenen la seva part de responsabilitat per a l'execució de les accions en el grup.
- La responsabilitat de cada membre del grup és compartida.
- Es persegueix l'assoliment d'objectius mitjançant la realització (individual i conjunta) de tasques.
- Exigeix als participants habilitats comunicatives, relacions simètriques i recíproques, així com un desig de compartir la resolució de les tasques.

Context i disseny de l'experiència

L'assignatura *Lingüística de les llengües de signes. Aplicació a la llengua de signes catalana* constitueix una introducció a la descripció lingüística de la llengua de signes catalana (LSC). Es tracta d'una assignatura troncal de 5 crèdits ECTS que s'imparteix el primer semestre del màster.

El projecte s'organitza en base a l'elaboració d'entrades del diccionari de termes lingüístics descrit anteriorment. L'objectiu d'aprenentatge final del projecte és compartir el procés de construcció d'un text entès com un procés alhora individual i social. L'escriptura entre iguals suposa implicar parells en diferents etapes del procés:

- Compartir una meta comuna: contribuir a l'elaboració d'un producte col·lectiu (el diccionari de termes de lingüístics en línia).
- Compartir un propòsit específic a complir: construir una entrada del diccionari (processos d'escriptura i reescriptura).
- Assumir la responsabilitat individual: respecte l'entrada escrita i l'entrada revisada.
- Escriure pensant en un perfil de destinatari: un hipotètic estudiant novell de l'àrea o d'altres àrees de les ciències humanes i socials i un específic company de curs.
- Intercanviar escrits: organització en dues diades heterogènies en què l'estudiant assumeix en una el rol del redactor i en l'altra, del revisor.
- Raonar críticament sobre el propi text escrit i el text revisat.
- Debatre obertament i de forma presencial: proposar millores, defensar i argumentar les opcions preses, etc.
- Resoldre problemes sorgits en les relacions interpersonals.

A banda de la competència *treball en equip*, la participació de l'alumnat en el projecte s'emmarca en l'ensenyament-aprenentatge de les competències transversals que llistem a continuació:

- Capacitat de cerca d'informació.
- Capacitat d'anàlisi i síntesi.
- Capacitat d'organitzar i planificar.

- Capacitat crítica i autocrítica.
- Competència escrita en llengua pròpia.
- Competència lingüística en llengües no pròpies.
- Competència digital.

Les competències específiques són les següents:

- Competència metalingüística.
- Coneixements específics de l'àrea de lingüística de les llengües de signes.

Entre les diferents tècniques del treball cooperatiu, el projecte que presentem es basa parcialment en la *tècnica d'aprenentatge cooperatiu guiat* (Poveda, 2007). Aquesta es caracteritza perquè (1) els grups estan format per dos membres que tenen el mateix nivell de coneixement sobre la tasca i (2) la tasca suposa una sèrie d'activitats molt estructurades i seqüenciades pel professor.

El professor realitza les funcions següents:

- Duu a terme la planificació i estructuració prèvia.
- Orienta la metodologia i els passos del disseny del projecte (les activitats), amb consignes clares sobre tot el procés.
- Aporta fonts d'informació i documentació a demanda dels estudiants.
- Proporciona suport en tot moment sobre dubtes procedimentals i d'ús de les eines tecnològiques.
- Avalua el procés i les diferents activitats, proporcionant feedback sobre els resultats d'aprenentatge i els seus indicadors.

Activitats del projecte

A continuació, detallem les cinc activitats de què consta el projecte, especificuem les competències que es treballaran, el producte final de l'activitat, el tipus de consignes, l'agrupació (individual o en parelles), les condicions de realització i la modalitat tant de realització (virtual o presencial) com de suport (escrita o oral), les eines tecnològiques emprades i l'avaluació. Es van emprar les eines tecnològiques col·laboratives següents: Fòrum del campus virtual (resolució de dubtes); Wiki del campus virtual (anotació de dades relatives al projecte: la llengua de signes objecte de l'entrada, noms del redactor i revisor i enllaç a Google docs); Google Docs (text de l'entrada i comentaris i observacions del revisor) i la Viquipèdia/Wikipedia (entrades de qualitat com a referents).

Activitat 1	Redacció de l'entrada
Competències	<ul style="list-style-type: none"> - Capacitat de cerca d'informació. - Capacitat d'anàlisi i síntesi. - Capacitat d'organitzar i planificar. - Competència escrita en llengua pròpia. - Competència lingüística en llengües no pròpies (anglès).
Producte	Redacció de la primera versió de l'entrada del diccionari sobre una llengua de signes, escollida lliurement.
Tipus de	(1) Presentació de l'activitat i competències que es treballaran.

consignes	(2) Es proporciona un guió del cos de l'entrada enciclopèdica i un exemple-model d'entrada enciclopèdica.
Agrupació	Individual
Modalitat de realització	Virtual
Modalitat de suport	Escrita
Eines tecnològiques	(1) Processador de textos: redacció d'entrada. (2) Google Books: font d'informació. (3) Traductor en línia: consulta d'informació en llengües no pròpies. (4) Viquipèdia/Wikipedia: entrades de qualitat com a referents. (5) Fòrum del campus virtual: resolució de dubtes.
Avaluació	Activitat no avaluable però sí correcció per part de la professora i devolució grupal en format de guió per a la posterior revisió de les entrades.

Taula 1: Característiques de l'activitat 1

Reproduïm la matriu de valoració que es va lliurar en la presentació de l'activitat en la Taula 2. Les diferents competències estan operativitzades en resultats d'aprenentatge desglossats en tres nivells d'assoliment.

Competència	Resultats d'aprenentatge		
	Excel·lent	Adequat	Necessita millorar
Capacitat d'anàlisi i síntesi	Ha inclòs tota la informació necessària construint un text sintètic comprensiu i equilibrat en tots els aspectes.	Ha inclòs tota la informació necessària però el text inclou informació no rellevant o és asimètric respecte a les diferents parts que el formen.	Manca informació o hi ha informació no rellevant o adequada al tipus d'entrada enciclopèdica i/o mostra una asimetria important respecte a les diferents parts que el formen.
	El text mostra una bona integració de continguts provinents de diverses fonts, indicant-ne la referència de forma adequada.	Alguns continguts no estan plenament integrats en el desenvolupament del text i/o manca la referència.	Evidencia una manca important d'integració dels continguts provinents de diverses fonts i/o inclou informació sense proporcionar la font d'origen.
Capacitat d'organitzar i planificar	Ha lliurat l'activitat en la data indicada i de forma completa.	Ha lliurat l'activitat en la data indicada i de forma completa.	Ha lliurat la tasca més tard de la data assenyalada i de forma incompleta.
Capacitat crítica i autocrítica	Ha seleccionat la informació adequada i mostra una actitud crítica respecte al contingut (de diverses fonts).	Ha seleccionat la informació adequada però no mostra una actitud crítica respecte al contingut.	La informació seleccionada no és del tot adequada i s'evidencia un manca de sentit crític.
Habilitat per treballar de manera	Ha mostrat total autonomia en la consulta de fonts	Ha mostrat un grau adequat d'autonomia en la consulta de fonts	Ha necessitat força ajuda en el procés de cerca d'informació i/o en la

autònoma	d'informació i en el procés de redacció de l'entrada.	d'informació i en el procés de redacció de l'entrada.	redacció de l'entrada.
Iniciativa i esperit emprenedor	Ha mostrat creativitat i autonomia en la selecció de l'aspecte del contingut obert.	La informació de l'apartat lliure no és del tot adequada.	L'apartat lliure conté informació no adequada a l'objectiu del diccionari.
Competència metalingüística	Fa un ús correcte de la terminologia.	Es fa ús correcte de la terminologia amb algun error.	Apareixen errades terminològiques.
Competència comunicativa escrita	El text segueix l'esquema de contingut proporcionat.	En general, segueix l'esquema indicat per a la seva redacció.	No ha seguit l'esquema proporcionat per a la redacció de l'entrada.
	El text és coherent i està ben cohesionat.	Alguns aspectes del text no són coherents i/o mostra idees inconnexes.	El text no és del tot coherent ni/o no està cohesionat.
	L'estil és didàctic, però no divulgatiu, adequat al context d'un diccionari enciclopèdic per a estudiants novells.	Alguns aspectes no corresponen a un estil didàctic o, tot el contrari, són més propis d'un estil divulgatiu.	El llenguatge no és del tot didàctic o té un caràcter excessivament divulgatiu.

Taula 2: Matriu de valoració per a l'Activitat 1

La primera versió de cada entrada redactada va ser corregida i avaluada per la professora, però la retroalimentació no va ser individual, sinó que va ser incorporada a les matrius de valoració com a indicadors o criteris de realització del guió de revisió de l'Activitat 2. A la taula 3 reproduïm la taula corresponent a la competència *capacitat d'anàlisi i síntesi* on es detallen els indicadors de realització en forma de qüestions per a l'avaluació. Aquests indicadors estan totalment contextualitzats i, tal com hem indicat prèviament, s'han elaborat a partir de l'avaluació de la primera versió de les entrades per part de la professora per tal d'ajustar al màxim la intervenció.

Competència	Capacitat d'anàlisi i síntesi
Resultats d'aprenentatge	1. Ha inclòs tota la informació necessària construint un text sintètic comprensiu i equilibrat en tots els aspectes. 2. Ha inclòs tota la informació necessària però el text inclou informació no rellevant o és asimètric respecte les diferents parts que el formen. 3. Manca informació o hi ha informació no rellevant o no adequada al tipus d'entrada enciclopèdica i/o mostra una asimetria important respecte a les diferents parts que el formen.
Qüestions	1.1. Inclou tota la informació que indicava el guió? 1.2. Hi ha informació òbvia/excessivament genèrica respecte les

per a l'avaluació	<p>llengües de signes i que no és adequada al contingut específic de l'entrada? Per exemple, si defineix que és una llengua de signes.</p> <p>1.3. Hi ha informació redundant o repetida pel que fa al contingut específic de l'entrada?</p> <p>1.4. Hi ha informació que no és rellevant o excessivament específica per a una entrada d'una enciclopèdia?</p> <p>1.5. L'apartat "conceptes relacionats" inclou links potencials a altres entrades de l'enciclopèdia de lingüística? N'hi ha que no són prou rellevants? N'hi ha que són generals i no s'inclourien en una enciclopèdia de lingüística, com per exemple "Guerra dels Segadors" en l'entrada de llengua de signes catalana?</p> <p>1.6. La bibliografia inclou els llibres i articles bàsics de la llengua de signes en qüestió?</p> <p>1.7. Confon bibliografia amb l'apartat referències bibliogràfiques? Si teniu dubtes sobre la diferència, podeu veure un exemple a l'entrada "manga" de la Viquipèdia. http://ca.wikipedia.org/wiki/Manga</p> <p>1.8. Pel que fa a l'apartat "Enllaços web" tots són adequats? Correspondria a l'apartat "enllaços externs" de la viquipèdia.</p>
--------------------------	---

Taula 3: Exemple de guió de revisió per a la competència *Capacitat d'anàlisi i síntesi*

L'activitat 2 va consistir en una activitat d'entrenament del procés de revisió col·laborativa. La principal competència objecte d'aprenentatge era *capacitat crítica i autocrítica*. A la Taula 4 n'especifiquem les característiques.

Activitat 2	Revisió de l'entrada exemple
Competències	<ul style="list-style-type: none"> - Capacitat crítica i autocrítica. - Capacitat d'anàlisi i síntesi. - Competència comunicativa escrita. - Competència metalingüística. - Competència digital.
Producte	Revisió de l'entrada proporcionada com a exemple seguint un guió estructurat per competències, resultats d'aprenentatge i indicadors.
Tipus de consignes	<p>Es proporciona un guió de revisió de l'entrada exemple on es detallen els indicadors a observar per emetre una valoració del nivell d'assoliment de la competència expressada en resultats d'aprenentatge.</p> <p>Les respostes van ser proporcionades mitjançant un qüestionari en el campus virtual format per una combinació de parells de pregunta de resposta múltiple (elecció del nivell d'assoliment del resultat d'aprenentatge) i oberta (justificació de la valoració).</p>
Agrupació	Individual
Modalitat de realització	Virtual
Modalitat de suport	Escrita
Eines	(1) Qüestionari del campus virtual.

tecnològiques	(2) Fòrum del campus virtual (resolució de qüestions i dubtes).
Avaluació	(1) Activitat d'entrenament. Retroacció individual mitjançant observacions i comentaris en el mateix qüestionari. (2) Retroacció grupal oral a la classe presencial.

Taula 4: Característiques de l'activitat 2

L'activitat 3 abordava la revisió de l'entrada d'un company. Cal indicar que no va ser un intercanvi de textos perquè l'activitat es va dissenyar perquè les diades fossin diferents i no coincidissin el redactor i el revisor amb els papers intercanviats.

Activitat 3	Revisió col·laborativa: comentaris i observacions
Competències	<ul style="list-style-type: none"> - Capacitat crítica i autocrítica. - Capacitat d'anàlisi i síntesi. - Capacitat de cerca d'informació. - Competència comunicativa escrita. - Competència metalingüística. - Competència digital.
Producte	Cada alumne(a) duu a terme la revisió-correcció de l'entrada d'un company inserint en el propi text comentaris i observacions a partir del guió proporcionat.
Tipus de consignes	Se segueixen les pautes del guió de revisió de les entrades emprat en l'activitat d'entrenament (Activitat 2) i s'anoten les observacions directament sobre el text del company .
Agrupació	Individual.
Modalitat de realització	Virtual.
Modalitat de suport	Escrita.
Eines tecnològiques	(1) Wiki del campus virtual: anotació de la llengua objecte de l'entrada del diccionari, noms del redactor i revisor i enllaç a Google docs. (2) Google Docs: comentaris i observacions del revisor. (3) Fòrum del campus virtual: resolució de qüestions i dubtes.
Avaluació	Formativa, per part del professorat amb rúbriques.

Taula 5: Característiques de l'activitat 3

Vam optar per emprar el Google Docs, en comptes del wiki del campus virtual del Moodle pels problemes tècnics que ha presentat en altres projectes col·laboratius. Les funcionalitats del Google Docs permet comparar les diferents versions d'un document així com fer un seguiment de les accions realitzades per cadascun dels agents.

L'activitat 4 va possibilitar el treball en equip en la modalitat presencial. Els estudiants havien d'exposar els seus punts de vista i revisions sobre el text escrit i argumentar en favor de la tesi defensada. A més, vam considerar fonamental que mostressin una actitud oberta als suggeriments i crítiques del company.

Activitat 4	Revisió col·laborativa: discussió i presa d'acords conjunta
--------------------	--

Competències	<ul style="list-style-type: none"> - Treball en equip. - Capacitat crítica i autocrítica. - Competència oral en llengua pròpia. - Competència escrita en llengua pròpia. - Competència metalingüística.
Producte	Discussió i presa d'acords conjunta sobre les observacions realitzades prèviament en el text de l'entrada.
Tipus de consignes	A partir de la revisió de l'entrada duta a terme pel revisor, els dos companys exposaran els seus arguments i s'arribarà a un acord sobre els aspectes a modificar en la redacció de l'entrada.
Agrupació	Diades.
Modalitat de realització	Presencial.
Modalitat de suport	Oral
Eines tecnològiques	---
Avaluació	<ul style="list-style-type: none"> (1) Instrument d'observació a l'aula. (2) Instrument de coavaluació entre companys.

Taula 6: Característiques de l'activitat 4

L'activitat 5 consistia en el procés de reescriptura de l'entrada en dos fases. En la primera, vam considerar fonamental que l'alumne en la funció de redactor incorporés els suggeriments indicats pel company en la funció de revisor, així com altres modificacions d'iniciativa pròpia. Posteriorment, la professora revisava el text indicant-ne els aspectes a millorar i proposant canvis. Aquests havien de ser introduïts en la segona fase de reescriptura.

Activitat 5	Procés de reelaboració de l'entrada
Competències	<ul style="list-style-type: none"> - Capacitat d'organitzar i planificar. - Competència en llengua escrita. - Competència metalingüística. - Treball col·laboratiu.
Producte	<ul style="list-style-type: none"> (1) entrada del diccionari reescrita a partir de les indicacions del revisor (2) entrada del diccionari reescrita a partir de les indicacions de la professora
Consignes	<p>El redactor de l'entrada incorpora en el text els acords presos en l'activitat anterior.</p> <p>L'entrada és revisada per la professora que proposa noves modificacions.</p>
Agrupació	Individual
Modalitat de realització	Virtual
Modalitat de suport	Escrita
Eines tecnològiques	<ul style="list-style-type: none"> (1) Google Docs. (2) Correctors lingüístics, traductors automàtics, motors de cerca d'informació, etc.
Avaluació	Formativa per part de la professora mitjançant rúbriques

--	--

Taula 7: Característiques de l'activitat 5

Conclusions

El producte final del projecte són 18 entrades de diccionari enciclopèdic que descriuen les principals característiques lingüístiques i sociolingüístiques d'una llengua de signes. Bona part de les entrades han estat reelaborades de forma substancial respecte la primera versió. La llengua de redacció ha estat fonamentalment el català i en menor proporció en castellà. El material bibliogràfic consultat ha inclòs treballs en anglès i altres llengües estrangeres. A tall d'exemple, les obres consultades per a la llengua de signes francesa i la llengua de signes belga han estat majoritàriament en francès. En aquest sentit, ha estat fonamental l'ús de traductors en línia per poder accedir a la informació.

A partir de l'experiència, podem concloure que s'observa la necessitat de seguir treballant en el desenvolupament de les competències següents:

- Capacitat d'organitzar i planificar.
- Competència digital: el professorat va haver de resoldre dubtes mitjançant el fòrum del campus virtual i el correu electrònic.
- Competència en llengua no pròpia (anglès): tot i no ser valorada com a important en les enquestes inicials de l'assignatura (un 21% va considerar-la molt valuosa, un 36.9% valuosa, un 36.9% poc valuosa i un 5.2% gens valuosa) ha estat revaluada en les primeres activitats del projecte.

Del desenvolupament de l'experiència, destaquem positivament els aspectes que enumerem a continuació:

- L'assoliment d'un objectiu comú per mitjà de la realització (individual i conjunta) d'activitats. Les diferents entrades contribueixen al desenvolupament d'un projecte col·laboratiu interdepartamental i amb participació de diferents facultats i universitats, que estarà a l'abast de la comunitat universitària.
- La interdependència positiva observada entre els estudiants: bona part de l'alumnat ha adoptat una actitud de compromís i responsabilitat en la consecució de les diferents activitats. Les aportacions que han fet bona part dels estudiants al seu company de diada han contribuït a millorar substancialment la qualitat del text.
- Els estudiants han desenvolupat habilitats comunicatives i de relacions interpersonals.
- El caràcter significatiu del projecte: les entrades escrites constitueixen un producte real que serà emprat per altres estudiants del màster i d'altres estudis com a recurs docent a partir del curs 2011-2012.
- El paper dels estudiants com a editors dels seus propis textos docents (Simon *et al.* 2010).
- La motivació entre els estudiants, especialment gràcies al reconeixement del seu esforç i dedicació materialitzat en la signatura del redactor de cada entrada i, en funció del grau i qualitat de la implicació, també pel revisor. Per alguns estudiants interessats en la recerca, ha estat especialment important poder incloure en el seu currículum vitae una publicació sobre la temàtica de l'àrea en què s'estan formant.

- L'ús de rúbriques tant com a pautes de treball com per a la correcció i devolució en les diferents fases del projecte, aspecte que va contribuir a millorar el seu rendiment.
- La col·laboració entre docent i dicents per a la construcció d'un producte final que serà emprat en un context d'aprenentatge o professional.
- La col·laboració entre docents de diferents assignatures, ensenyaments i facultats. L'experiència ha estat compartida amb els altres professors del Grup d'Innovació docent INDOSINPRAG, i especialment amb aquells que han proposat tasques similars o en aquesta línia.

Bibliografia

Echazarreta, C., Prados, F., i Poch, J. [et al.] (2009). La competència "El treball col·laboratiu": una oportunitat per a incorporar les TIC en la didàctica universitària. Descripció de l'experiència amb la plataforma ACME (UdG). Dins *Treball col·laboratiu, visions disciplinàries* [dossier en línia]. UOC Papers. Núm. 8. UOC. Recuperat el 22 de gener de 2011, a

http://www.uoc.edu/uocpapers/8/dt/esp/echazarreta_prados_poch_soler.pdf

López, A. (2009). Presentació del Dossier "Treball col·laboratiu, visions disciplinàries". Dins *Treball col·laboratiu, visions disciplinàries*. UOC Papers. Núm. 8. UOC. Recuperat el 22 de gener 2011, a

<http://www.uoc.edu/uocpapers/8/dt/cat/presentacio.pdf>

Poveda, P. 2007. Implicaciones del aprendizaje de tipo cooperativo en las relaciones interpersonales y en el rendimiento académico. Tesis doctoral. Universidad de Alicante. Recuperat el 28 de març de 2011, a

http://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/4110/1/tesis_doctoral_patricia_poveda.pdf

Rué, J. (2008). Formar en competencias en la universidad: entre la relevancia y la banalidad. *Red U. Revista de Docencia Universitaria, número monográfico 1 "Formación centrada en competencias"*. Recuperat el 10 d'abril 2011, a

http://www.redu.m.es/Red_U/m1

Simón, J. (coord.), Benedí, C., Blanché, C., Rovira, A., i Bosch, M. (2010). Wikilibros: ¿el avatar de los textos docentes? Dins Pagès, T., Cornet, A. i Pardo, J. (coords.) *Buenas prácticas docentes en la universidad*. (p. 227-239). Barcelona: Octaedro /ICE-UB.

Qüestions i/o consideracions per al debat

- Google docs va presentar diferents problemes d'edició. Treball col·laboratiu i tecnologia: ¿quines són les possibilitats reals i quines limitacions presenten les eines tecnològiques actuals?.
- Treball col·laboratiu entre docent i dicent: és possible? En quins termes?
- Gestió del treball del professorat i temps de dedicació.

